

PŘEDMLUVA

Tuto práci jsem psal v době od prosince 1956 do září 1960 (ovšem s velkými přestávkami; nepodstatné úpravy byly provedeny ještě v lednu 1961). Reaguje proto nejen na různé události z té doby, ale také na literaturu, která vyšla do doby, kdy jednotlivé její části vznikaly. V těch částech, jejichž první verze byly napsány nejdříve, se nejnovější literatura kriticky komentuje většinou pouze v poznámkách.

Poznámky jsou v každé části číslovány zvlášť, vždy od jedničky. Přitom pouze v té poznámce, v níž se po prvé udává příslušná stránka knihy či článku, kde je třeba hledat citované či interpretované myšlenky nebo kde je možno najít myšlenku, k jejímuž srovnání s úvodem v textu se vybízí, tedy pouze v prvé takové poznámce uvádím kompletní bibliografické údaje. Pokud se na touž knihu nebo článek odkazuje v této části práce častěji, uvádím pak již většinou kromě stránek jenom jméno autora a název knihy či článku a v závorce odkazují na tu poznámku, v níž jsou uvedeny úplné údaje (tedy také vydavatel, místo a rok vydání a u článků název časopisu, jeho ročník a číslo).

Poněvadž pro čtenáře může být dost nepohodlné hledat — zvláště při četbě delších částí práce — bližší údaje v prvé poznámce, v níž se kniha či článek uvádí se všemi údaji, připojil jsem seznam literatury, do něhož jsem zařadil pouze knihy a články, které se v práci citují nebo na něž se odkazuje.

Také připojený jmenný rejstřík má napomáhat lepší orientaci nejen v textu práce, ale i v poznámkovém aparátě. Číslo uvedená u jednotlivých jmen udávají totiž nejen stránky, na nichž je zmínka o tom nebo onom mysliteli ve vlastním textu práce, nýbrž i stránky s poznámkami, v nichž se to nebo ono jméno vyskytuje, i když pouze jako jméno citovaného autora.

Některé autory různých myšlenek jsem citovat nemohl. To se týká těch soudruhů, kteří mi v diskusi o první verzi jednotlivých částí práce sdělovali své myšlenky a náměty ústně nebo v dopisech. Považuji proto za svou povinnost všem těmto soudruhům za jejich připomínky poděkovat. Za mnohé podněty k promýšlení různých problémů jsem především zavázán kolektivu svých spolu-

pracovníků z katedry dialektického a historického materialismu na universitě J. E. P. v Brně. Můj obzvláštní dík patří zesnulému univ. prof. dr. Gustavu Riedelovi, za jehož vedení tato práce vznikala.

Za cenné podněty a hojné připomínky děkuji také některým soudruhům z jiných kateder brněnské filosofické fakulty i několika dalším soudruhům z mimobrněnských filosofických pracovišť, především univ. prof. Dr Sc Jiřině Otáhalové z filosofické fakulty Karlovy university a dr. Vladimíru Rumlovi z Institutu společenských věd při ÚV KSČ.

V Brně dne 31. ledna 1961.

L. T.